

Milan Crnković

Reka

POPIS OTROŠKIH KNJIG AVTORJEV S PODROČJA JUGOSLAVIJE, KI SO IZŠLE NA HRVAŠKEM 1974

(Z informativno-kritičnimi zapisi ob prvih izdajah hrvaških pisateljev)

Ajduković Olivera: Imam jedan prijedlog. Zagreb, Vlastita naklada 1974. 32 str. 8°.

Balog Zvonimir: Nevidljiva Iva. Ilustr. Marija Putra-Žižić. 2. izd. Zagreb, Mladost 1974. 134 + (VI) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Nagrada »Grigor Vitez« 1970 in Mlado pokolenje 1970.

Barković Josip: Zeleni dječak. Pripovijetke. Ilustr. Maria Duga. Zagreb, Mladost 1974. 139 str. (Biblioteka Vjeverica.)

Izdaja v zbirki Vjeverica prinaša deset Barkovićevih povesti, napisanih v daljšem časovnem obdobju. To so: *Potekla je bijela flota*, *Crna šapa*, *Svodovi milosrdja*, *Lov*, *Rubini*, *Obracun*, *Perinka*, *Jabuka*, *Šumara*, *Plamen u zabranu*. Nekateri med njimi so zelo znane, tudi prevedene, kot na primer *Jabuka*, močno poantirana pripoved o dečku in njegovem zapletenem odnosu do očeta. Naslov *Zeleni dječak* želi sugerirati, da gre za doživljaja »zelenega«, to se pravi nezrelega dečka. Vse te povesti so umetniško transponirana doživljaja enajstletnega dečka in je knjiga namenjena bralcem približno te starosti. Dogaja se okrog leta 1930 v pisateljevem rojstnem kraju v Liki, kar se kaže v določenem pokrajinskem, značajskem in socialnem prizorišču. Barković pripoveduje v prvi osebi, ne išče posebnih učinkov, rad pa prodira v v duševnosti in svojega malega junaka dosledno predstavlja v celotnem kontekstu krajevnih, družbenih in časovnih razmer, a ne v izločenem otroškem svetu. Deček kdaj pa kdaj analizira sebe, s pripovedjo v prvi osebi ustvarja iluzijo, da sam pripoveduje o dogodkih, ki jih spremlja, a pravzaprav tako, kakor jih lahko zagleda pisatelj v zrelih letih, ko se spominja otroštva.

Brlić-Mažuranić Ivana: Čudnovate zgodbe šegrta Hlapića. Ilustr. Djuro Seder. Zagreb, Školska knjiga 1974. 118 str. 8°. (Dobra knjiga. Lektira za V razred osnovne škole.)

Ena številnih izdaj te klasične knjige. Zapisek o pisateljici — Marija Duš: Ivana Brlić-Mažuranić (1874—1938).

Copić Branko: Put u vedrinu. Izabrani stihovi. Prir. Karmen Milačić. Ilustr. Djuro Seder. 7. izd. Zagreb, Školska knjiga 1974. 104 str. 8°. (Dobra knjiga. Lektira za V razred osnovne škole.)
Knjižica vsebuje 29 Copićevih pesmi, od katerih jih je le malo otroških (ciklus *Bajke i balade*).

Femenić Stanislav: Puž na ljetovanju. Ilustr. Danica Rusjan. 3. izd. Zagreb, Mladost 1974. 150 + (V) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Iveljić Nada: Dobro lice. Ilustr. Maria Duga. Zagreb, Mladost 1974. 168 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beleška o pisateljici.

Privlačni tematiki cirkusa se mnogi otroški pisatelji ne morejo upreti. Vztrajna v svojem iskanju skuša pisateljica v tem kratkem sentimentalnem romanu ustvariti vzdusje naivne, nepreračunljive dobrote in sreče (v negotovosti in bedi) cirkuškega in potepuškega življenja. Klovno *Dobro lice* in lutkar *Fol* se srečata na svojem brezciljnem tavanju, enega so pognali iz cirkusa, drugega so okradli, in se na koncu znajdeti v domu za invalidne otroke, ki jima prinašata veselje in smeh. Fabula je preprosta, baladno-cirkuško naivna in znana, s sladkobnim koncem, hkrati pa klovnsko otožna. Vrednost dela je bolj v nekakšnem občutju vrednosti svobode, v potepuškem optimizmu in v bogatem žargonu, v zbadljivostih in naivnih ukanah junakov, podobnih cirkuškim gagom. Dobrota se razliva, zloba je brez moči. Brealec se delu lahko približa v razpoloženju dobrohotne naivnosti in z nagnjenjem k nepraktični, neomejenemu vrednotenju življenja brez racionalnih ovir.

Iveljić Nada: Konjić sa zlatnim sedlom. 3. izd. Zagreb, Mladost 1974. 122 + (IX) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beleška o pisateljici.

Iveljić Nada: Zagrebački vrapčići. Ilustr. Josip Bifel. Zagreb, Naklada autora 1974. 98 str. 8°.

Plodna pisateljica Nada Iveljić je večni iskalec na področju otroške književnosti. Tudi ta njena peta knjiga za otroke, ki jo je sama založila, kaže, da se ne da utesniti v nikakršen motivni ali kompozicijski kalup, tudi v lastnega ne, kar je značilno za mnoge otroške pisatelje. Ta knjiga je hkrati igra, sanjarjenje, poslušanje lastnih misli in ljubezni v pitčjem ščebetanju iz rodne kraja, reportažni sprehod po ulicah svojega mesta, dialog s kipi, hišami kot s pričami preteklosti, pa tudi nekonvencionalni učbenik za spoznavanje znamenitosti Zagreba, sentimentalno videnje, razigrana stilistična vaja v skladu s možnostmi otroškega življenja, kombinatorike in podobno. V tej knjigi dva živahna vrabčka, muzikalični Vatroslav Lisinski in boemski Repek, podobna klopetavim navdušenim otrokom ali morda potujočim pevcem iz starih časov, vodita bralce po Zagrebu in jim pričarata razpoloženje na njegovih ulicah in sprehajališčih ter slovesnost znamenitosti in kulturnozgodovinskih spominov, pri čemer se stalno prepletata moderno in staro (na primer kipec Dore Krupičeve na Kamnitih vratih in sodobni kvizi). Nada Iveljić v tem delu podira vse ograje med zvrstmi in se svobodno sprehaja iz ene v drugo, od bralca pa terja poleg poznavanja mesta tudi sprejemljivost za igranje določenega tipa, po drugi strani pa težnjo po doživljanju celote sodobnega in starega Zagreba.

Katalinić Palma: Pričanje Cvrčka moreplovca. Ilustr. Diana Kosec-Bourek. 3. izd. Zagreb, Mladost 1974. 128 + (IV) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beležka o pisateljici. — Nagrada Mlado pokolenje 1969.

Kolar Slavko: Na ledjima delfina. Ilustr. Ivan Švertasek. 4. izd. Zagreb, Mladost 1974. 142 + (V) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beležka o pisatelju.

Kolar Slavko: Nogometna utakmica i druge pripovijetke za djecu. Prir. Stjepko Težak. Ilustr. Zlatko Bourek. 4. izd. Zagreb, Školska knjiga 1974. 94 + (II) str. 8°. (Dobra knjiga. Lektira za V razred osnovne škole.)

Beležka o pisatelju.

Kovačević Miroslav: Kad su miševi mačke prosili. Ilustr. Božo Stefanović. Senj 1974. 45 str.

Druga zbirka pesmi za otroke mladega učitelja. Izdali so jo pesnikovi prijatelji in z njo zaznamovali desetletnico pesnikovega dela, (ki ga je kmalu pretrgala pesnikova nenadna smrt). Pesnik je v otroški poeziji nastopil leta 1971 s knjižico *Zlatni derdan*, pred tem pa je objavljval v časopisih in radiu. Izhajal je iz vitezovske inspiracije, včasih zelo lahko spoznavne, imel pa je tudi posluh za druge tokove, na primer v modernem srbskem otroškem pesništvu. Ustvarjal je preprosto poezijo zelo blizu otrokom, brez širokih potez, razigrano in poantirano, bolj usmerjeno k svobodnemu, a vendar umirjenemu verz, funkcionalni rimi, presenečenju kot pa

razdrobljenim paradoksom ali destruktivni igri. Pričujoča knjižica obsega 30 pesmi v treh motivnih skupinah: vitezovski nonsens, otroške ljubezni in otroške igre.

Krklec Gustav: Majmun i naočale. Ru-kovet za velike i male. Ilustr. Nives Kavurić-Kurtović. 5. izd. Zagreb, Mladost 1974. 140 + (IV) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Jubilejna izdaja ob pisateljevi 75-letnici. Beležka o pisatelju.

Kušan Ivan: Lažeš, Melita. Ilustr. Nedejko Dragić. Zagreb, Mladost 1974. 121 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Prva izdaja 1965. Beležka o pisatelju.

Kušan Ivan: Koko u Parizu. Ilustr. Djuro Seder. 2. izd. Zagreb, Mladost 1974. 228 + (IV) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beležka o pisatelju.

Kušan Ivan: Zagonetni dječak. 4. izd. Zagreb, Školska knjiga 1974. 220 str. 8°. (Dobra knjiga. Lektira za VI razred osnovne škole.)

Kušec Mladen: Plavi kaputić. Ilustr. Diana Kosec-Bourek. Zagreb, Mladost 1974. 103 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Po dveh pesniških zbirkah, s katerima se je uveljavil v hrvaški otroški poeziji, nastopa Kušec s prvim proznim delom. *Plavi kaputić* je lirska pravljica, pravzaprav lirska kolaž, v katerem so na votku preproste fabule nanizane številne nezaokrožene pravljice. Na vrtu modrega osamljenega starca se pojavi živahna bistra deklica kot nekakšen simbol otroštva. Celotno »fabulo« tvorijo srečanja z njo, dokler na koncu ne izgine in se po nedoločnem času vrne kot žena, a na vrtu se pojavi nova večna deklica, njena hči. V tej pravljici »pol resnični pol izmišljeni«, kot pravi avtor; se starci in deklica pogovarjata o osamljenosti starcev in otrok, posebno v mestu, o izginjanju človečnosti pri odraslih zaradi hlastanja po zaslužku. Soočata se dve filozofiji, dva nazora o svetu: čisti, pravilni, otroški ter brezsmiselni utilitaristični, ki je brez moči, da bi osrečil odrasle. Pravljice, ki si jih pripovedujeta deklica in starci, so pravzaprav beg iz osamljenosti, iskanje sreče v izmišljenem svetu ali pa spomini na otroštvo. V tej prozi z okorno in blede fabulo so lirske odstavki in kritika sveta odraslih njena dobra in slaba stran. Tako na primer deklica ugotavlja, kako so otroci in starci povezani v opoziciji proti tistim, ki so na sredini — proti odraslim —, in pri tem vsiljivo poučuje (primerja otroške vrtnice in domove za stare, ki so pravzaprav tudi otroški vrtci, obojne pa so si izmislili odrasli, ki so v gonji za denarjem napravili svoje srce). Prepričljiva je otroška jezikovna transpozicija, ko deklica prosi starca, naj ji pove pravljico, takšno »mehko in zeleno«, on pa zna žal samo »vijoličaste pravljice«, toda pogoste poučne razlage te deklice, ki je napol resnična napol simbol, o preveč znane in premalo utemeljene v sami pripovedi. Zaradi pre-

krhke fabule se pravljica prelomi in ji v drugem delu knjige pojema sapa. Močno spominja na Exupéryja (*Mali princ*) in Barryja (*Peter Pan*). Pesnika Kušca čutimo le v lepih lirskih podrobnostih, ne pa v celotni arhitekturi pravljice.

Kušec Mladen: Volim te. Ilustr. Diana Kosec-Bourek. 2. izd. Zagreb, Mladost 1974. 145 str. z notami. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Avtobiografska beležka.

Levstik Fran: Pjesme za djecu. — Martin Krpan. Prev. Grigor Vitez i Hijacint Petris. Ilustr. Fedor Vaič. 3. izd. Zagreb, Mladost 1974. 70 + (V) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beležka o pisatelju in slovarček manj znanih besed.

Lovrak Mato: Družba Pere Kvržice. Ilustr. Danica Rusjan. 6. izd. Zagreb, Mladost 1974. 137 + (V) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beležka o pisatelju. Jubilejna izdaja ob pisateljevi 75-letnici.

Lovrak Mato: Vlak u snijegu. Ilustr. Josip Vaništa. 9. izd. Zagreb, Mladost 1974. 104 + (VIII) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Spremna beseda: Danko Oblak: Priča ostaje.

Lukić Dragan: Neboder C 17. Ilustr. Djuro Seder. 2. izd. Zagreb, Mladost 1974. 111 + (VII) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beležka o pisatelju.

Martić Andjelka: Vuk na Voćinskoj cesti. Ilustr. Zdenka Pozaić. 3. izd. Zagreb, Mladost 1974. 146 + (V) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beležka o pisateljici.

Matošec Milivoj: Tiki traži Neznanca. Ilustr. Ferdinand Kulmer. 3. izd. Zagreb, Mladost 1974. 171 + (4) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beležka o pisatelju.

Mrak Marija-Vera: Terasa XI. Ilustr. Teodor Trick. 2. izd. Rijeka, Općinska konferencija Saveza društava »Naša djeca« 1974. 99 + (I) str. 8°.

Beležka o avtorici.

Nazor Vladimir: Veli Jože. Prir. Ljudevit Krajačić. Ilustr. Milena Lah. 9. izd. Zagreb, Školska knjiga 1974. 94 str. 8°. (Dobra knjiga. Lektira za VI razred osnovne škole.)

Oblak Danko: Modri prozori. Ilustr. Albert Kinert. 5. izd. Zagreb, Mladost 1974. 140 + (IV) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beležka o pisatelju.

O mišu i satovima. Tekst i ilustracije Zlatko Bourek... et al. Zagreb, Školska knjiga 1975. 24 str.

Slikanica po istoimenskem risanem filmu iz serije *Profesor Baltazar*. Tudi slikanice o profesorju Baltazarju so prav tako izvirne kot filmi, pomenijo visok dosežek in pravo pot k nacionalni slikanici.

Perković Juraj Josip: Muka s dvije glave. Crteži Juraj Josip Perković. Sisak, OK SSOH 1974.

Beležka o avtorju.

Pioniri. Ur. Ana Kulušić. Linorezi Zdenka i Branko Vujanović. Zagreb, Mladost 1974. 16 str.

Originalna otroška besedila, objavljena med vojno v listih *Pionir* in *Naš pionir*, so primeri otroške ustvarjalnosti in dokument časa.

Prežihov Voranc (ps. = Lovro Kuhar): Djurdjice. (Solzice. Prev. Hijacint Petris. Prir. Mara Zuber.) Ilustr. Zlatko Šulentić. 9. izd. Zagreb, Školska knjiga 1974. 80 str. 8°. (Dobra knjiga. Lektira za V razred osnovne škole.)

Beležka o pisatelju.

Seliškar Tone: Družina Sinjega galeba. (Bratovščina Sinjega galeba.) Prev. Tone Peruško. Ilustr. Julije Knifer. 5. izd. Zagreb, Mladost 1974. 135 + (IV) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beležka o pisatelju in slovar manj znanih besed.

Stahuljak Višnja: Čarolije iza ugla. Ilustr. Rudolf Sablić. Zagreb, Školska knjiga 1974. (24) str. (Biblioteka Prvo znanje.)

Naslov zbirke Prva znanja zadosti pove o značaju te knjižice. Njen cilj: predstaviti otroku glasbila v orkestru, njihovo zunanost ter izrazne možnosti in kvalitete. To je pisateljici, ki je tudi profesorica glasbe, brez dvoma uspelo. S tem da je poučevanje preoblekla v zgodbo o deklici, ki je zašla v glasbeno šolo, in z uporabo znane tehnike, da stvari pripovedujejo o sebi, pa nas ni prislila, da zgodbo presojamo kot posebno vrednoto.

Stahuljak Višnja: Kučica sa crvenim šeširom. Priče za djecu. Ilustr. Nives Kavurić-Kurtović. Zagreb, Mladost 1974. 143 str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Ta zelo zanimiva knjiga je najzrelejša stvaritev avtorice, ki se že dije časa ukvarja

s pravljico. Razdeljena je v štiri cikle z naslovi: *Kučica sa crvenim šeširo*, *Priče s okruglog otoka*, *Priče o brzom mišljenju* in *Priče zaljubljenih knjiga*. Prvi trije so pravzaprav vsak zase večja sestavljena pravljica, katere posamezna poglavja so znotraj iste fabule po svoji zaokroženosti že posebna celota, medtem ko četrti cikel vsebuje pravljice, ki jih ne povezuje ista fabula. Ne samo po motivih, ampak tudi po tipu pravljice se cikli med seboj razlikujejo. V prvem ciklu, *Kučica sa crvenim šeširo*, uvaja avtorica majhne otroke v igro, v kateri postopno snujejo zanimivi mali svet, ki oživi iz risbe v stari pozabljeni slikanici in se dopolnjuje s pozitivnim in s negativnim, v njem so ogroženci in nasilneži in močni branilci pravice, vse to pa je skladno in drobno narezljano prav po meri za male otroke. *Priče s okruglog otoka* prinašajo poetično igro z motivom iz narave (veter), *Priče o brzom mišljenju* so urni prebliski, domišljajska igra v naglem gibanju, medtem ko v ciklu *Priče o zaljubljenih knjigama* pisateljica razvija nagnjenje k filozofsko poetični pravljici. Knjiga ni v celoti namenjena isti starostni stopnji otrok, kar lahko moti pri njeni uporabi, ne vpliva pa na njeno umetniško vrednost. Kar najbolj priteguje pozornost v tej knjigi, je čistost in zrelost v zgradbi, skladnost vseh delov, posebno v pravljicah iz prvega in četrtega cikla. Mislim, da je *Kučica sa crvenim šeširo* antologijska pravljica, kakor dosti drugih iz cikla *Priče o zaljubljenih knjigama* (omenimo na primer skladno in pomensko bogato pravljico *Snaga sunca*). Medtem ko *Kučica* izredno izkorišča omejeni doživljajski prostor malih otrok in omejenost spreminja v prednost, se v mnogih drugih pravljicah pisateljica bliža črti, na kateri pravljica postaja specifični odraz lastnega dožemanja sveta, ki ni nujno dostopen otroku ne glede na starostno stopnjo.

Skrinjarić Sunčana: Djed Mraz na odmoru. Ilustr. Danica Rusjan. Zagreb, Mladost 1974. (8) str. 8°.

Slikanica. Preprosto prozno besedilo s komaj nakazanimi elementi iz znanih pravljic te pisateljice. Dobre ilustracije. Nepretenciozno besedilo, ubrano tako, da omogoči raznovrstne ilustracije.

Skrinjarić Sunčana: Kamo lete zmajevi. Ilustr. Danica Rusjan. Zagreb, Mladost 1974. (8) str. 8°.

Slikanica. Podobnih značilnosti kot prejšnja, vendar bolj poetična in trdnejša v besedilu in risbi.

Ugrešić Dubravka: Mali plamen. Ilustr. Zlata Živković-Zilić. 2. izd. Zagreb, Mladost 1974. 129 + (VIII) str. 8°. (Biblioteka Vjeverica.)

Beležka o pisateljici. — Nagrada »Grigor Vitez« 1972.

Vitez Grigor: Kako živi Antuntun. Ilustr. Zlatko Bourek. Zagreb, Mladost 1974. (8) str. 8°.

Slikanica. Eden najzanimivejših poskusov na področju hrvaške izvirne slikanice. Na osnovi znane Vitezove nonsensne pesmi Bourek z neobičajno risbo pričara nenavadni narobe svet nenavadnega Antuntuna. To ni preprosta ilustracija literarnega besedila, ki tudi brez ilustracije izžareva polno bogastvo celovitega doživetja. Bourek upošteva elemente pesmi, toda podaja vendar čisto svojo, razširjeno, z nadrobnotimi bogato vizijo tega norega ali noro zabavnega sveta. Zanimive so kompozicije s simultanim dogajanjem več Antuntunovih ravnanj, prav tako tudi široke slike enega samega dogajanja (vožnja skozi žito, sajenje jajc). Morda je vzdusje, ki ga pričara slikar, nekoliko drugačno: temnejše, brezupnejše (groteskni obraz »prismojenega« Antuntuna, črno ozadje, porušena razmerja), medtem ko Vitez v mnogih nesmiselnih postopkih podaja pesniške slike (gosti mrak, žito, ki valuje kot morje, in podobno). Toda prav to je znamenje, da ta slikanica učinkuje res kot slikanica, a ne samo kot ilustrirano besedilo.

Zvrko Ratko: Grga Čvarak. Ilustr. Branko Vujanović. 4. izd. Zagreb, Mladost 1974. 149 + (V) str. (Biblioteka Vjeverica.)

Beležka o pisatelju. — Nagrada »Grigor Vitez« 1967.

Prevedla Darja Kramberger